

Проект на Наредба за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“

[линк към консултацията](#)

Информация

Откриване / Приключване: 29.01.2021 г. - 01.03.2021 г. Неактивна

Номер на консултация: #5778-K

Област на политика: Архив - Образование

Тип консултация: Акт на министър

Вносител: Министерство на образованието и науката

Тип носител: Национално

С настоящата наредба се предлага приемане на държавния образователен стандарт (ДОС) за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“ от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Проектът на ДОС за придобиване на квалификация по професията е разработен на основание чл. 42, т. 3, буква „б“ от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО), приет е от Управителния съвет на Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО) и е предложен за утвърждаване от председателя на НАПОО на основание чл. 48, ал. 2, буква „б“ от ЗПОО.

Наредбата за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“ се издава на основание чл. 22, ал. 6, във връзка с чл. 22, ал. 2, т. 6 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Отговорна институция

Отговорна институция

Министерство на образованието и науката

Адрес: София, София, бул. Княз Дондуков №2А

Електронна поща: priemna@mon.bg

Начини на предоставяне на предложения и становища

- Портала за обществени консултации (изисква се регистрация чрез имейл);
- Електронна поща на посочените адреси;
- Системата за сигурно електронно връчване <https://edelivery.egov.bg/> (изисква се квалифициран електронен подпис или ПИК на НОИ);
- Официалния адрес за кореспонденция.

Полезни връзки

Официална интернет страница на Министерство на образованието и науката - <https://www.mon.bg/>

Рубрика „Обществени консултации“ на интернет страницата на МОН - <https://www.mon.bg/dokumentatsiya/proekti-na-dokumenti/>

Документи

Пакет основни документи:

[Проект на Наредба за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“ - вер. 1.0 | 29.01.2021](#)

[Мотиви към проект на Наредба за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“ - вер. 1.0 | 29.01.2021](#)

[Справка за отразяване на предложенията и становищата - вер. 1.0 | 31.01.2023](#)

Консултационен документ:

Справка становища:

Коментари

[custom.public_consultation.doc_type.10](#)

[Коментари \(csv\)](#)

Автор: Иван Бургов (01.03.2021 20:06)

Входирано становище по проект на наредба 7-ма част

ЕРУ 13 Подпомагане на комуникацията и жестов превод в полза на сляпо-глухите лица

Мотиви и бележки: По цялото ЕРУ трябва да се направи в консултация с сляпо-глухи лица, които са носители на български жестов език. Досега не сме били свидетели на такъв тип консултация – държим да отбележим, че Законът за българския жестов език повелява, че той е за глухи и сляпо-глухи лица, владеещи и ползващи български жестов език. Има късно оглушели сляпо-глухи лица, които не владеят жестов език и трябва да се внимава какъв е подхода – за целта трябва да се консултираме със специалисти в областта допълнително. Ние, глухите лица, ще съдействаме в целия процес. Настояваме за по-задълбочен анализ за да сме сигурни, че не сме пропуснали важни отправни точки.

. 4.Изисквания към материалната база

Мотиви и бележки: Молим за повече разяснение по отношение на материалната база – нека да се зложат стандарти за класни стаи, за задължително възможност за обучение в полукръг (за да се получава качествена видимост), мултимедийна среда. По отношение на препоръчителните помагала, този списък трябва да бъде актуализиран и съгласуван с глухите хора, особено във време на интернет и активно използване на видео-съдържание.

5.Изисквания към обучаващите

Мотиви и бележки: Екипите от обучаващи трябва да са задължително от глух учител по български жестов език и практикуващ преводач от и на български жестов език, който има уменията да предоставя качествени обучения. Против сме, обученията да се правят единствено от преводачи от и на български жестов език.

С уважение,
Иван Бургов,
фондация “Взаимно”

Автор: Иван Бургов (01.03.2021 20:05)

Входирано становище по проект на наредба 6-та част
ЕРУ 10 Форми и системи за жестова комуникация

Мотиви и бележки:

Предлагаме цялата ЕРУ 10 да отпадне. Причините са:

- Резултат от учене 10.1, защото преводач от и на български жестов език трябва да имат езикови познания по български жестов език, придобити в езикови центрове

предоставящи обучения по жестов език. Неадекватно е, в курсовете към ЦПО да влизат хора без никакви умения по български жестов език. Български жестов език се изучава в езикови центрове, които издават сертификат за съответното ниво на познаване на езика (пример – А1, А2, В1, В2, С1 и С2 по общата европейската референтна езикова рамка) .

- Резултат от учене 10.2 трябва да отпадне, защото калкиращата жестова реч не е част от българския жестов език. Освен това, калкирането не е езиково умение. За ваш пример – представете си, че учите английски език само като отделни думи и съответно впоследствие казвате, че знаете английски език като използвате научените думи и използвате правилата на граматиката на българския жестов език и да се смята, че владеее английски език. Това противоречи на всички лингвистични правила за съхраняване на чистотата на самостоятелния език. Българският жестов език си има своя собствена граматика и тя трябва задължително да се изучава от бъдещите преводачи от и на български жестов език. Целият резултат 10.2 отпада и не трябва да се допуска в официални документи да се споменава за калкираща реч, която няма никаква езикова стойност и не допринася, а по-скоро пречи за овладяването на българския жестов език и съответно не се създават условия за двуезичие сред преводачите от и на български жестов език.

- Резултат от учене 10.3 – да се премести в ЕРУ 11 – Превод от и на български жестов език. Дактилирането е задължително умение, което всеки бъдещ преводач от и на български жестов език трябва да владее. Тези умения може да се усвояват и по време на езикови курсове, но задължително трябва да се затвърждава в ЕРУ, касаещо усвояване на уменията за жестов превод.

Резултат от учене 10.4. – да се премести в ЕРУ 13, което е с фокус върху сляпо-глухите лица, които ползват български жестов език и други системи на комуникация според спецификата на неговото нарушение.

ЕРУ 11 Превод от и на български жестов език

Мотиви и бележки:

Като цяло, ЕРУ е покрило основни положения на консекутивния и симултанен превод. Пропуснати са обаче изключително важни теми, свързани с екипната работа между глухи и чуващи преводачи, за което споменахме по-горе. Това е задължително условие за поддържане на ниво на умения на преводача от и на български жестов език. Смятаме, че чрез работна група и съгласуване с международно признати експерти в областта на жестовия превод, можем да доразвием настоящото ЕРУ. За целта ни е нужно между 2 и 3 месеца да обсъдим подробно сред глухите хора, носители на езика и настоящи преводачи от и на български жестов език с професионалното съдействие на експерти в областта на жестовите езици в други страни, където качеството на жестовия превод е на много по-високо ниво.

ЕРУ 12 Специализиран превод от и на български жестов език

Мотиви и бележки: Сходни са бележките ни и тук, че трябва повече съвместна работа между чуващи и глухи преводачи от и на български жестов език и че трябва да се поощрява съвместната екипна работа между глухи и чуващи с цел максимална автентичност на българския жестов език. Такива практики в България почти не съществуват като масово чуващите преводачи от и на български жестов език нямат реален и постоянен диалог с глухи лица.

Автор: Иван Бургов (01.03.2021 20:05)

Входирано становище по проект на наредба 5-та част

3. Единици резултати от ученето (ЕРУ)

3.1 Списък на Единиците резултати от учене (ЕРУ) и на резултатите от учене (РУ) по видове професионална подготовка

Мотиви и бележки: Във връзка с предложените ЕРУ от №1 до №8, бихме искали да вземем отношение в пряк диалог с НАПОО и дирекция „Професионално обучение и образование“ към МОН за да се поясни по-задълбочено ползата от тези единици резултати от учене в подкрепа на професията „Преводач от и на български жестов език“ като да се направи по-задълбочен анализ по темата, като се взаимства и чуждестранен опит точно по теми, свързани с подготовката и придобиването на квалификацията по професията „Преводач от и на български жестов език“. В ЕРУ 7 и ЕРУ 8 е нужно повече да се разясни по-задълбочено прилагането на Етичен Кодекс на преводача от и на жестов език. Настояваме за работна група в широк формат, в която да се включат международни експерти в областта, както и представители на глухата общност, носители на български жестов език, така и включването на преводачи от и на български жестов език с практически опит. Досега такъв пряк диалог между НАПОО и организациите на глухите хора не е извършван, където най-малкото да е представен проекта на настоящата Наредба и да бъде по-задълбочена дискутирана преди нейното публикуване за обществено обсъждане. Предполагаме, че настоящото обществено обсъждане е единствената форма за обратна връзка по предложението документ и силно се надяваме, че след него ще имаме достатъчно време да прецизираме текстовете.

ЕРУ по специфична професионална подготовка за специалност „Български жестов език“ - трета степен на професионална квалификация - ЕРУ 9

Мотиви и бележки:

Предлагаме ЕРУ 9 да отпадне в този му вид. Българският жестов език е вече официално признат като пълноценен и равнопоставен език чрез Закон за българския жестов език. Чрез Закона глухите хора са равнопоставени граждани и нямат нужда от подпомагащи модели. Преводачите от и на български жестов език изграждат умения да бъдат преводачи от и на български жестов език и затова си има отделно ЕРУ. Освен това, те трябва да познават в дълбочина културата на глухите хора и спецификите на глухата общност. Предлагаме ЕРУ 9 да бъде с фокус върху умения за познаване на спецификите на глухите хора, глухата общност с тяхната история, култура и идентичност. По този начин ще сме в синхрон с чл. 2 ал. 2 от Закон за българския жестов език.

Автор: Иван Бургов (01.03.2021 20:03)

Входирано становище по проект на наредба 4-та част

Лицата, придобили професионална квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“, имат възможност за повишаване на квалификацията си посредством курсове и семинари, организирани от обучаващи институции. Те могат да участват в надграждащо обучение за усвояване на умения за осъществяване на преводи като вещи лица в съда и полицията.

Мотиви и бележки: Да се пояснят кои се смятат за обучаващи институции. Както по-горе споменахме, има и езикови центрове по чужди езици – те водят ли се за обучителни институции според настоящата Наредба. Моля да се поясни. Освен това преводачите от и на български жестов език трябва да надграждат уменията си задължително чрез практика и социализация в глухата общност посредством трудова заетост в организации на глухи хора за поне 6 месеца, както и да се посещават регулярно събития, организирани от глухи лица и организации на глухи лица. Тук е и ролята на глухите преводачи от и на български жестов език, които са свързващото звено между преводачите от и на български жестов език с глухата общност.

Лицата могат да кандидатстват за продължаване на обучението си в системата на висшето образование в същата професионална сфера, за да се подготвят да работят като учители, сурдопедагози, слухово-речеви рехабилитатори, психолози, логопеди за работа с деца и възрастни с увреден слух.

Мотиви и бележки: Моля да се има предвид, че задължително трябва да се включи и професията учител по български жестов език. Да се премахнат деца и възрастни с увреден слух и да се замени с глухи лица както е по Закон за българския жестов език. По дефиниция глухите лица включват глухите хора и деца със слухова загуба.

Автор: Иван Бургов (01.03.2021 20:02)

Входирано становище по проект на наредба 3-та част

Слабочуваният и глухият преводач участват и в ситуации на превод, изискващи чуждоезикова жестова компетентност или като асистент, подпомагащ комуникацията между глухи лица, ползващи различни системи за комуникация, произхождащи от българския жестов език. Глухият преводач е необходимо да владее както българския жестов език, така и българския книжовен език и да притежава висока езикова култура.

Мотиви и бележки:

Глухият преводач от и на български жестов език е глухо лице, което живее в България и има завършено средно образование от българската образователна система. Всеки български гражданин изучава български език и литература, включително и глухите лица поне в писмената му форма. Има една специфика в превода, който глухите преводачи извършват. Много често, чуващите преводачи от и

на български жестов език са повлияни от граматиката на българския словесен език и това довежда до превод, който заимства до голяма степен граматиката на българския словесен език, което нарушава принципите на граматиката и правилата на българския жестов език. Това води до неразбиране от страна на глухите хора, които очакват да видят адаптирана информация на български жестов език. В повечето случаи ролята на глухия преводач е да адаптира от превода, извършен от чуващия преводач на правилен български жестов език с пълните му граматически и специфични характеристики, които могат да бъдат най-добре да бъдат предадени от носителите на българския жестов език, които са основно глухите хора, защото имат силно изградена визуална култура за разлика от чуващите хора. Затова, призоваваме да се премахне това, че глухият преводач е асистент на чуващия преводач. Тук отстояваме правото на равнопоставеност между глухи и чуващи преводачи, които работят винаги в екип. Чуващият преводач чува информацията и я предава в „суров“ вид към глухия преводач, който я „обработва прецизно“ и я предава точно и правилно според граматическите правила на българския жестов език. Освен това, в България няма чуващи жестови преводачи, които да са високо ниво на компетенции по основните чужди жестови езици (American Sign Language, International Sign и други), които са изключително важни в обмен на информация по теми, свързани с лингвистична, педагогическа, изследователска дейности, свързани с жестовите езици и правата на глухите хора. В тази връзка, глухите преводачи НЕ са асистенти, а са пълноправни преводачи, които превеждат на своя език, българския жестов език. Освен това, жестовият превод не се ограничава само и единствено до симултанен (на живо) превод, а вече е предимно създаване на запис на информационни и образователни материали на български жестов език, които са превод от български словесен език. В този процес активна роля имат глухите жестови преводачи, а не чуващите.

Като обобщение, моля да се премахнат текстовете, свързани с владенето на българския книжовен език, защото това е дискриминативен текст към глухите лица, граждани на Република България. В противен случай, този текст трябва да се отнася и за чуващите преводачи. Ние, глухите хора, сме били свидетели на преводачи, които не владеят добре български словесен език, но са допуснати само защото са чуващи. Моля, всички текстове, които разделят глухи и чуващи преводачи по отношение на „грамотността“ по български словесен език да отпаднат в цялата Наредба. Това не трябва да е обект на настоящата наредба.

Преводачът няма строго определено работно време и се съобразява с времето на провеждане на събитието, на което е поканен да превежда. Поради специфика на превода жестовият преводач може да бъде сменен на двадесетата минута съобразно ситуацията.

Мотиви и бележки: Предлагаме целия израз „няма строго определено работно време“ да отпадне. Отново сме в изходна позиция - преводачите ще са трудово заети някъде други и ще извършва превод в извън работното си време. Имаме преводачи, но всъщност нямаме такива на разположение, защото работят съвсем различни професии. Нашият опит и опита в другите страни показва, че е повече от нужно, преводачите от и на жестов език да бъдат изцяло фокусирани върху професията си. Крайно време е да бъде регламентирана така професията, че онези, които работят като преводачи да са изцяло отдадени на тази професия. Това не е шега работа,

когато глухите лица изпадат в ситуации, в които да се молят на преводачи от списъка, които, обаче имат друга съвсем коренно различна трудова заетост. Това всъщност демотивира глухите лица да имат доверие на преводачите от и на български жестов език и да ползват пълноценно преводачески услуги от и на български жестов език.

Забележка: Моля, навсякъде да отпадне морално остарелия термин “жестомимичен” и да се замени с “жестов”.

Автор: Иван Бургов (01.03.2021 20:00)

Входирано становище по проект на наредба 2-ра част

2. Описание на професията

2.1. Трудови дейности, отговорности, личностни качества, особености на условията на труд, оборудване и инструменти, изисквания за упражняване на професията, определени в закони и подзаконни актове (здравословно състояние, правоспособност и др.)

Мотиви и бележки:

Абсолютно не сме съгласни с дискриминационно определение, че глухите преводачи не могат да участват в жестов превод в съд и полиция. Трябва да бъде задължително, че глухите преводачи имат право да превеждат в полиция и съд в екип с чуващ жестов преводач. Това е изключително важно да се отбележи и ние, глухите хора го отстояваме, защото сме свидетели на ситуации, в които точно заради чуващи преводачи, които не са разбрали ясно конкретно послания на глухите хора и точно поради липсата на глухи преводачи, глухи лица са били оцетени. Освен това, силно препоръчваме да се премахне думата слабочуващ и да следваме ЗБЖЕ, където използваме единствената дефиниция за глухи лица и да следваме същата логика, а именно да бъде глух преводач. В цял свят се използва термина Deaf Sign Language Interpreter, а в България да бъде глух преводач от и на жестов език. В такъв случай, преводачите могат да бъдат както чуващи, така и глухи лица. Глухите преводачи са глухи лица, които са придобили поне част от професия преводачи от и на български жестов език. Валидирането на уменията на глухите преводачи става отново чрез предложената по-горе Комисия към НАПЖЕБ за валидиране на жестовите преводачи за част от професия.

Правилно изписване на дефиниции в Наредба за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“

Мотиви и бележки: Законът за българския жестов език повелява, че преводаческите услуги от и на български жестов език се предоставят на две основни целеви групи – глухи и сляпо-глухи лица. В такъв случай, молим в цялата наредба да отпаднат моралните остарели дефиниции като хора с увреден слух, тежкочуващи, слабочуващи и т.н. Наредбата касае единствено професията “Преводач от и на български жестов език”, които работят единствено само с глухи и сляпо-глухи лица.

Преводачът предава ясно, точно и без да променя смисъла и съдържанието на информацията. Съобразно индивидуалните потребности на лицето с увреден слух

преводачът използва различни форми и системи за жестова комуникация (български жестов език, калкираща жестова реч, адаптиран за сляпо-глухи български жестов език, дактилна форма) – едноръчна и двуръчна азбука.

Мотиви и бележки:

Според Закон за българския жестов език е доказано, че има един единствен законно признат език – български жестов език. Моля, в цялата Наредба да отпаднат текстове като жестова комуникация и калкираща жестова реч, защото те не са част от българския жестов език.

Единствено сляпо-глухите лица имат други системи на комуникация според спецификата на неговото нарушение.

Автор: Иван Бургов (01.03.2021 19:59)

Входирано становище по проект на наредба 1-ва част

Здравейте, в прикачен файл ще намерите общо становище от 10 организации.

Чл. 3. Въз основа на ДОС по чл. 1 и рамковите програми по чл. 10, ал. 3, т. 2, 3 и т. 6 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват типови учебни планове за ученици, учебни планове за лица, навършили 16 години и учебни програми за обучението по специалностите по чл. 2.

Мотиви и бележки: Смятаме, че в системата на средното образование, учениците могат да придобиват умения по български жестов език като всеки един чужд език. След придобиване на знания по български жестов език, учениците над 16 години могат да продължат да развиват професионални умения като преводач от и на български жестов език в рамките на училищното образование единствено само за част от професия „Преводач от и на български жестов език“ с условие, че могат да започнат да практикуват единствено при наличие на завършено средно образование. Например, в езиковите гимназии се изучава до степен владеене чужди езици, но никъде в системата на средното образование не се подготвят професионални преводачи от и на чужд език. Смятаме, че същото трябва да се приложи и в системата на средното образование, където да се поощрява изучаването на български жестов език като чужд език. Смятаме, че житейския опит е изключително важен и е редно да има придобито средно образование и последващо допълнително професионално развитие като преводач от и на жестов език. В такъв случай, силно препоръчваме ученици да преминават езиково обучение по български жестов език и с евентуално придобиване единствено на част от професия “Преводач от и на български жестов език” само при завършено средно образование.

1. Изисквания към кандидатите

1.2. Валидиране на професионални знания, умения и компетентности

Придобиването на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“ или част от нея чрез валидиране на придобити с неформално или информално учене резултати от ученето се осъществява съгласно Наредба № 2 от 13 ноември 2014 г. за условията и реда за валидиране на професионални знания, умения и

компетентности, издадена от министъра на образованието и науката (ДВ, бр. 96 от 2014 г.)

Мотиви и бележки:

В Наредба № 2 от 13 ноември 2014 г. за условията и реда за валидиране на професионални знания, умения и компетентности, издадена от министъра на образованието и науката (ДВ, бр. 96 от 2014 г.) в момента се ограничава валидирането да се прави единствено от училища и обучителни центрове. Против сме тази порочна практика конкретно в случая на професията “Преводач от и на български жестов език”. Ние смятаме, че валидирането на уменията на преводачите от и на български жестов език трябва да се извършва единствено само за част от професия, но при ясни условия и от независима от обучителните организации структура. Предлагаме тази организация да бъде Националната асоциация на преводачите от и на жестов език в България (НАПЖЕБ). Смятаме, че НАПЖЕБ в партньорство с глухата общност като професионална организация на преводачите от и на български жестов език трябва да бъдат поощрени от НАПОО да създадат комисия, в която поне 70% да са глухи лица (носители на български жестов език и обучители по български жестов език), а останалите 30% да са преводачи с отличен дългогодишен практически опит, които са избрани от глухата общност. По този начин, ще се постигне максимална автентичност при процеса на валидиране на уменията на преводачите от и на български жестов език. Силно сме обезпокоени, че валидирането се извършва единствено само от обучителните организации, които са независими структури и могат да бъдат много на брой. Смятаме, че комисията за валидиране на уменията на преводачите трябва да е една единствена и да е към НАПЖЕБ. От друга страна, НАПЖЕБ и комисията, която се занимава с валидиране на уменията на жестовите преводачи, трябва да следват ясни принципи за оценка и валидиране. За целта може да бъдат професионални консултации от Европейската Федерация на жестовите преводачи и от Световната Федерация на жестовите преводачи.

Обучителите по български жестов език, които участват в комисията трябва да са глухи лица със сертификат за обучител по български жестов език, издадени от езикови центрове за обучение по български жестов език, водени от глухи лица или разпознати от организации на глухите хора. Езиковите центрове за обучение по български жестов език са независими структури и за тях не е задължително да имат лицензия за ЦПО за подготовка по професия “Преводач от и на български жестов език”.

Автор: Николай Нинов (01.03.2021 18:14)

Становище на СГБ

II. Изказваме притеснения спрямо някои от посочените знания от различни сфери на обществения живот – една част от ЕРУ са тясно специализирани знания, умения и компетентности, докато основната роля на ЖП е да бъде преди всичко преводач и в неговата сфера на компетентност влиза умението да знае значението на

специфичната терминология, в контекста на текста. Необходимо е усвояването на специализирана лексика, а не познаването на специализираните процеси. Да не забравяме, че преводачът е неутрално лице, чиято основна цел е да бъде посредник между глухия потребител и ответната страна, която обикновено е чуваща.

III. Намираме за подходящо да се въведат ЕРУ и РУ по владеене на български книжовен език. На мнение сме, че всеки един ЖП е необходимо да има богат словесен речник, а от там и жестов. Отново изразяваме готовност да допринесем за оформянето на обучителна програма по нашето предложение, в партньорство с експертите от МОН и НАПОО.

СГБ от позицията на организация с опит в обучението на ЖП и осигуряване на качествени ресурси за по-добра социална среда на глухите хора в България счита, че Наредбата е належащо необходима и изказваме подкрепа за нейното приемане. Напълно разбираме, че посочените от нас предложения, може да не са подходящи за приемане като корекция на настоящия проект за наредба, но сме сигурни, че ще бъдат взети под внимание. Силно вярваме в компетентността на МОН и НАПОО и във Вашите желания да допринесете за по-добрия социален живот на глухата общност в страната, изразени чрез грижата за придобиване на класификация по професията „Преводач от и на БЖЕ“. Отново подчертаваме, че сме готови сме да бъдем партньори при последващи необходими доработки на ДОС.

Николай Нинов, председател на Съюз на глухите в България

Автор: Николай Нинов (01.03.2021 18:14)

Становище на СГБ

Становище

на

Съюз на глухите в България

по проект на

Наредба за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“

Съюзът на глухите в България, като пряко заинтересована страна, приветства мотивите на МОН и НАПОО за създаването на Наредба за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“. Наредбата е изключително необходима, тъй като дава основните насоки за придобиване на

знание, умения и компетентности по професията „Преводач от и на български жестов език“, надлежно регламентирани в ДОС. Нуждата на тази наредба се извиква и от приетия тази година Закон за българския жестов език и според който удостоверяването на валидността на правоспособност на преводачите от и на БЖЕ е необходимо да се извърши до февруари 2022 година. Като организация пред която стои отговорността за валидирането на жестовите преводачи (ЖП) изказваме подкрепа за Наредбата. Като страна ползваща се от специфичния труд на ЖП също изказваме нашата заинтересованост Наредбата да бъде приета.

Бихме искали да дадем следните бележки по текстовете от Наредбата:

I. В чл. 3 се регламентират условията за учебните програми, съставлящи се спрямо рамковите програми по чл. 10, ал. 3, т. 2, 3 и 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО). Съгласно посочените текстове от ЗПОО, рамковите програми са:

- 1. програми А за начално професионално обучение с придобиване на първа степен на професионална квалификация;*
- 2. (изм. - ДВ, бр. 59 от 2016 г., в сила от 01.08.2016 г.) програми Б за начално и продължаващо професионално обучение с придобиване на втора или трета степен на професионална квалификация;*
- 3. програми В за професионално образование с придобиване на втора или трета степен на професионална квалификация;*
- 4. програми Г за професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация;*
- 5. програми Д за начално професионално обучение с придобиване на квалификация по част от професия;*
- 6. (изм. и доп. - ДВ, бр. 61 от 2014 г.) програми Е за продължаващо професионално обучение за актуализиране или разширяване на придобитата професионална квалификация, както и за придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация след придобитата квалификация съответно по част от професия, първа или втора степен на професионална квалификация.*

От по-горното е видно, че по т.2, 3 и 6 се предвиждат програми Б, В и Е, които дават различни степени, докато ДОС регламентира единствено степен на професионална квалификация трета. За нас, като обучаваща институция с опит, е важно да подчертаем, че степенуването на придобитите знания на курсистите е от важно естество. Така се създава ниво на владееене на ЖЕ и отговорност при неговото практикуване, не се създават противоречия между самите ЖП и у глухите потребители. Препоръчваме с оглед на чл. 3 от наредбата да се допълни ДОС със степен на професионална квалификация първа и втора, като за това се изготвят и съответните изисквания и учебни програми. Като дългогодишни партньори на НАПОО СГБ в лицето на своя ЦПО изказва готовност за съвместна работа по горе посочените въпроси.

Автор: Милена Гъркова-Калинова (01.03.2021 17:54)

Становище на УС на Национална асоциация на преводачите на жестов език в България - 3 част

Възможно е нашите предложения да са неприложими към наредбата на този етап, но сме сигурни, че ще бъдат взети под внимание, както и че ще бъдат оценени като необходими за създаване на по-добро регламентиране и разпределение на отговорността в тази специфична професия „Преводач от и на БЖЕ“.

От позицията на дългогодишни активно практикуващи жестови преводачи, познаващи в дълбочина същността и потребностите за равен достъп до информация и комуникация на всички представители на глухата общност у нас (глухи, тежкочуващи, сляпо-глухи), подчертаваме необходимостта Наредбата за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на БЖЕ“ да бъде приета, за да се реализират заложените в Закона за БЖЕ важни процеси:

- валидиране на знанията, уменията и компетентностите на вече практикуващи жестови преводачи, крайно необходими за потребителите на БЖЕ у нас за осигуряване на равен достъп до информация и комуникация;
- за продължаващо и надграждащо обучение на жестовите преводачи;
- за подготовката на обучението на бъдещите жестови преводачи.

Като организация, грижеща се за добрата квалификация на жестовите преводачи, подчертаваме, че подготовката на жестовия преводач не приключва с обучителната програма. Тя всъщност представлява само началния етап в един дълъг процес на формирането му като професионален преводач.

Жестовите преводачи извършват превод от и на БЖЕ в различни сфери от живота на глухите хора у нас. Понятието „глухи“ обединява хора с различна степен на слухово увреждане (глухи, тежкочуващи, сляпо-глухи). Жестовите преводачи са част от общността на глухите, което им дава възможност да познават добре различните потребности от адекватен достъп до информация и комуникация. И в това е същността на мисията на жестовия преводач: да осъществи правото на равен достъп до информация и комуникация за всеки член от обществото на глухите.

Ролята на жестовия преводач е изключително отговорна и изисква поддържане на знанията, уменията и компетентностите по професията с много практика, надграждащо и задължително продължаващо обучение (както това е утвърдено в доста европейски държави).

Затова за нас, практикуващите жестови преводачи, е необходимо да бъде приета Наредбата за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на БЖЕ“, която обуславя нашата отговорна работа за живота на глухите хора у нас и изказваме желание за съвместно партньорство при необходимост от доработване на ДОС при последващи изменения на нормативната уредба, като вярваме, че заедно можем да постигнем повече и по-добри резултати.

От Управителния съвет на НАПЖЕБ

Председател на НАПЖЕБ: Милена Гъркова-Калинова

Автор: Милена Гъркова-Калинова (01.03.2021 17:54)

Становище на УС на Национална асоциация на преводачите на жестов език в България - 2 част

Обръщаме внимание, че ДОС фиксира трета степен на професионална квалификация, като учебните направления по ЕРУ са чисто специализирани, т.е. касаят се за висок клас знания, умения и компетентности. Липсват ЕРУ за начални и основни знания по ЖЕ, усвояването на жестовите знаци в дълбочина и тяхното жестосвързване в словосъчетания и изречения. Това не е лек и бърз процес, напротив – бихме казали, че отнема около две трети от целия учебен процес в създаването на един жестов преводач. Липсва ясно разграничаване на равнища придобито знание, умение, компетентност, именно на първо, второ и трето ниво/степен. По така съставения план бихме могли да предположим, че всеки, преминал обучението, е достигнал ниво трета степен. Появява се въпрос, ако курсистът не отговаря на тези изисквания и не може да достигне по обективни причини до тази степен, а показва знания, умения и компетентности на по-ниско ниво, как следва да бъде признат като специалист.

II. Изказваме притеснения по отношение някои от описаните задълбочени познания по различни сфери от обществения живот – някои ЕРУ, така съставени, са по-скоро в сферата на специализираните знания, умения и компетентности, а основната роля на жестовия преводач е да преведе терминологията и смисъла на текста, без да е необходимо да бъде специалист в конкретната сфера (икономика, предприемачество и пр.). Необходимо за преводача е усвояването на специализираната лексика, а не познаването в дълбочина на специализираните процеси в различните сфери. Достатъчно е владееенето на служебната лексика в различните сфери и умението да се предадат на БЖЕ. Преводачът е неутрално лице, което посредничи между две заинтересовани страни и неговата работа е тясно обвързана с владееенето на ЖЕ.

III. Подходящо е да бъдат добавени ЕРУ и РУ по владееене на български книжовен език – за да може да превежда, един преводач следва да има богатата

лексика на говорим и писмен БЕ. Знания, умения и компетентности по употребата на различните лексикални и семантични връзки в говоримия и писмен език, а след това и знания, умения и компетентности по ЖЕ, за да превежда и интерпретира. Пропуснато е знанието за най-важната съставна част за един преводач, а именно знанието за говоримия БЕ и усвояването на ЖЕ като негова визуална форма.

Автор: Милена Гъркова-Калинова (01.03.2021 17:52)

Становище на УС на Национална асоциация на преводачите на жестов език в България

До

Дирекция „Професионално образование и обучение“

Министерство на образованието и науката

Становище

по проект на Наредба за придобиване на квалификация по професията

„Преводач от и на български жестов език“

от УС на НАПЖЕБ

Съгласно Закона за българския жестов език (БЖЕ), за жестовите преводачи (ЖП), придобили удостоверения за правоспособност в резултат на успешно преминало обучение по БЖЕ (преди приемането на ЗБЖЕ), е определен срок от една година (след влизането в сила на същия Закон) за валидиране знанията, уменията и компетентностите по професията „жестов преводач“. Според условията и реда за валидиране на професионалните знания, умения и компетентности, упоменати в Наредба № 2, влязла в сила от 01.01.2015 г., се изисква доказването им чрез полагане на изпити по теория и практика за професията за признаване на степен на професионална квалификация или изпити по теория и по практика на професията за признаване на професионална квалификация по част от професията. С тази процедура, съгласно ЗБЖЕ, ЖП ще придобият право да бъдат вписани в „Списък на преводачите на български жестов език“ за извършване на услугата „жестов превод“ за осигуряване на равен достъп до информация и комуникация за глухите потребители на БЖЕ.

Наредбата и ДОС дават основните насоки, които в настоящия момент са необходими, за да се осъществи регламентираното в Закона за БЖЕ. В бъдеще законите, наредбите и документите могат да бъдат актуализирани и изменени, съобразно нови и конкретни изисквания, наложени от динамичните промени на живота и практиката. Усъвършенстването им изисква време.

Към настоящия момент бихме дали следните бележки по текстовете от Наредбата:

I. В чл. 3 се фиксират условията за разработване на учебните програми, които се съставят спрямо рамковите програми по чл. 10, ал. 3, т. 2, 3 и 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО). Съгласно посочените текстове от ЗПОО, рамковите програми са:

1. програми А за начално професионално обучение с придобиване на първа степен на професионална квалификация;
2. (изм. - ДВ, бр. 59 от 2016 г., в сила от 01.08.2016 г.) програми Б за начално и продължаващо професионално обучение с придобиване на втора или трета степен на професионална квалификация;
3. програми В за професионално образование с придобиване на втора или трета степен на професионална квалификация;
4. програми Г за професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация;
5. програми Д за начално професионално обучение с придобиване на квалификация по част от професия;
6. (изм. и доп. - ДВ, бр. 61 от 2014 г.) програми Е за продължаващо професионално обучение за актуализиране или разширяване на придобитата професионална квалификация, както и за придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация след придобитата квалификация съответно по част от професия, първа или втора степен на професионална квалификация.

Автор: Величка Драганова (27.02.2021 21:38)

СТАНОВИЩЕ на Национална асоциация на сляпо-глухите в България по проект на Наредба за придобиване на

След влизането в сила от 06.02.2021 г. на Закона за българския жестов език (ЗБЖЕ), започна и процесът на обсъждането и приемането на всички свързани с него подзаконовни нормативни актове. Със сигурност Наредбата, съдържаща Държавния образователен стандарт (ДОС) за придобиване на квалификация по професията "Преводач от и на български жестов език" е една от най-спешните, предвид

едногодишния срок от влизане на ЗБЖЕ в сила, през време на който, жестовите преводачи, вписани в "Списък на преводачите на български жестов език", трябва да придобият (чрез обучение или чрез валидиране на професионални знания, умения и компетентности) необходимите документи: "Свидетелство за професионална квалификация" или "Удостоверение за професионално обучение" (за квалификация по част от професия) "Преводач от и на български жестов език", които ще заменят удостоверителния документ, издаден преди влизането в сила на ЗБЖЕ от Съюза на глухите в България (СГБ) като национално представителна организация на глухите в България.

Приемайки настоящия проект на Наредба и ДОС, със сигурност в бъдеще ще търпи изменения и подобрения, за да отговаря в най-голяма степен на потребностите на глухите и сляпо-глухите за достъпност посредством българския жестов език. Съгласно ЗБЖЕ, за сляпо-глухите преводът от и на български жестов език се извършва и чрез други системи за комуникация. В настоящия проект на ДОС, който е разработван през 2019 г., те са посочени като "адаптиран за сляпо-глухи български жестов език" и "форми на комуникация със сляпо-глухо лице". С публикуването от 15.01.2021 г. на уебсайта на МОН на "Методическо ръководство за обучение на сляпо-глухи по български жестов език и алтернативни средства за комуникация" се представя необходимия набор от системи за комуникация със сляпо-глухи, доказали се в практиката и успешно ползващи се по цял свят и в държавите, където има високо качество на достъпност на сляпо-глухите до заобикалящата ги среда (социална, комуникативна, физическа) и всички сфери на живота. Тези системи за комуникация ще следва да се включат и в ДОС, за да могат жестовите преводачи да придобият необходимата квалификация за превод от и на сляпо-глухи. От материална и процесуална гледна точка, това е приоритетен ангажимент на Национална асоциация на сляпо-глухите в България (НАСГБ), в партньорство с държавата, научните среди, обучаващите институции и жестовите преводачи.

Величка Драганова,

Председател на Национална асоциация на сляпо-глухите в България (НАСГБ),

тел. 0889 06 21 10

e-mail: info@nasgb.org

<http://www.nasgb.org/contact.html>

Автор: Иван Бургов (26.02.2021 18:24)

Становище по Наредба за придобиване на умения по професия "Преводач от и на български жестов език"

????????? ???? ? ????????,

Законът за българския жестов език бе приет на 21.01.2021 г. и обнародван в държавен вестник на 5.02.2021 г. След като се запознах с мотивите, забелязахме, че заповедта № РД09-826/24.04.2020 г. за приемане на проект на Наредба за придобиване на квалификация по професията „Преводач от и на български жестов език“ е от април 2020 г., когато въобще не е имало Закон за българския жестов език.

Запознати сме, че поради вече започналия процес около признаването на българския жестов език за естествен, самостоятелен и независим език, в системата на НАПОО отпадна професията „Преводач жестомимичен език“. Това предполага, че след приемането на Закона за българския жестов език, трябва да се започне изцяло наново цялата процедура за лицензия на съществуващите центрове за професионално обучение според новата наредба, която още не е приета и тепърва ще трябва да бъде анализирана по-задълбочено в сътрудничество с глухите хора, носители на българския жестов език.

Безкрайно сме изненадани, че глухите лица, както и техните организации не бяха запознати изобщо с намеренията за качване на проекта на Наредбата за обществено обсъждане. Проектът беше качен на страницата за обществени обсъждания буквално веднага след приемането на Закона за българския жестов език без това да бъде съгласувано с глухите хора. От това зависи дали глухите хора ще имат качествен достъп до информация и комуникация чрез преводачески услуги от и на български жестов език. Според новия Закон за българския жестов език, глухите лица имат човешкото право да отстояват правото си на качествени услуги чрез българския жестов език. В случая, текстовете на проекта за настоящата Наредба са променени, но като цяло следват текстовете от Наредбата №48 от 09.01.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Преводач жестомимичен език“. Ние смятаме, че Законът за българския жестов език е новост за българската глуха общност и сме на мнение, че трябва да се предприемат стъпки за пълна актуализация на държавните образователни стандарти по професията „Преводач от и на български жестов език“. Затова искаме да изразим притесненията си, че не сме добре запознати и оставаме в информационно затъмнение и бихме искали възможност за работна група в по-широк формат, състояща се от глухи лица, занимаващи се с жестов език и опитни преводачи от и на български жестов език с цел да се редактира настоящия проект и повторно качване за обществено обсъждане. Смятаме, че в рамките на следващите от 3 до 6 месеца е реалистичен срок за качествено отразяване на нужните промени и последващо приемане на Наредбата. Ще бъде голяма грешка, ако прибързано се приеме настоящия проект за Наредба за обнародване.

Освен това, настояваме от тук нататък във всички подзаконови документи и наредби, касаещи българския жестов език и съответно услугите, произтичащи от него да не се допуска споменаването на калкиращата жестова реч като начин за общуване. Калкиращата реч не е част от българския жестов език и преводачите от и на български жестов език трябва да бъдат обучавани на български жестов език като следват неговите лингвистични правила и структура. Освен това, преводачите биват подготвяни да се съобразят с индивидуалните потребности на глухите лица за общуване чрез български жестов език. Също така, преводачите получават и допълнителни подготвка за умения за работа със сляпо-глухи лица, които освен

български жестов език ползват и други системи на комуникация според спецификата на неговото нарушение.

С уважение,

Иван Бургов,

Председател на Фондация „Взаимно“

Автор: Илияна Стоилкова (25.02.2021 11:17)

Бележки и предложения от АГУСБ по проекта на Наредбата за придобиване на квалификация ПБЖЕ

Уважаеми дами и господа!

УС на АГУСБ предлага следните бележки по поректа на Наредба за придобиване на квалификация по професията "Преводач от и на български жестов език". .

Цитат: Описание на професията

2.1. ....Глухият и слабочувашият преводач е необходимо да владее както БЖЕ, така и българският книжовен език и да притежава висока езикова култура...

Да се допълни: ... и познания и умения наравно с чувашите жестови преводачи, посочени във всяко ЕРУ, със изключение пред съд, полиция и нотариус...

Обосновка: При труден обратен превод от жестов език на вербален език, понякога се случват затруднения между две страни и по тази причина може да се наложи и глух или слабочуваш преводач да съдейства. Материята е специфична и трябва да се обмисли конкретно за 2.1.

Цитат: КЪМ ЧЛ. 1,

Да се запазят териториалните разновидности на БЖЕ. Съответните жестови преводачи на териториални разновидности на БЖЕ да са със защитена специалност, съгласно "Защитени специалности от професии /Загл.изм. - ДВ., бр.59 от 2016 г., в сила от 1.08.2016 г./

Обосновка: Тук не можем да твърдим, че са диалекти, поради спецификата на жестовете, обуславящи културата на глухата общност в посочена територия. Ограничените жестове, специфичната граматика и лексика на местният БЖЕ, различни от официалният БЖЕ са обект на бъдещи проучвания ,допълвания и популяризиране ,както диалектите във вербалният български език. Малките населени места и повечето територии в страна се нуждаят от активни жестови преводачи и това е тяхната крещяща нужда, на която да се отговори адекватно.

Да се предвидят в отделните ЕРУ и изучаване по избор на териториални разновидности на БЖЕ. Може и да се формулира като защитена специалност.

Обосновка: да се предостави избор на жестовите преводачи по места в страната да се усъвършенстват чрез продължаващо професионално обучение по дадена териториална разновидност на БЖЕ за глухата общност , живееща там.

Да се предвиди и подшифър за преводачи нв сляпо-глухите, например 7620502

Обосновка: Спецификата на жестовият превод при сляпо-глухите изисква допълнително и продължаващо професионално обучение, което не всеки жестов преводач е задължен да учи, макар да са посочени косвено в проекта на Наредбата. Законът за БЖЕ касае и сляпо-глухите.

НА СТР. 4

Цитат:1.1. Да се довърши със скоба от (....) докъдето трябва. Явно технически пропуск.

Цитат:Да се актуализира Наредба 2 от 13.11. 2014 г. за условията и валидиране....

Обосновка: Времето е динамично и постоянно не само ежегодно , но и ежедневно се променят исканията за предоставяне на по-добър и качествен превод в случая. Това е пример.

Цитат: ....преводачът използва различни форми и системи за жестова комуникация...

Първо да се изработи Наредба за подсистеми в БЖЕ, които отпаднаха от проекта на закон за БЖЕ.

Обосновка: Формите и системите за жестова комуникация са разнообразни и са изброени конкретно в член 4 на проекта за закон за БЖЕ, предложен от Асоциация на гражданите с увреден слух в България /АГУСБ/ след задълбочено проучване от страна на експерти и юристи. При нужда ще го предоставим. Тези подсистеми са популярни и продължават да се изследват в други европейски държави за разлика у нас. Но са приложими и за България.

стр. 5

Цитат:: Преводачът може да бъде чуващ, слабочуващ и глух....

Да се конкретизира за глухи и слабочуващи като подточка към чл. 2 и навсякъде в наредбата да се вписва глух и слабочуващ жестов преводач заедно.

Обосновка: В описание на професията са посочени основните изисквания към глухи и слабочуващи преводачи. Единствената разлика тук е явна - липсата на слух и следователно жестовият превод от тяхна страна може да се извърши от писмен език , според тяхната висока езикова култура и придобити умения по време на професионалното обучение. И от вербален език с подкрепата на чуващ жестов преводач, при евентуални различия в национален и международен обхват.

Цитат:... с изключение на съд, полиция и нотариус

Навсякъде в Наредбата да се включи и нотариус, поради спецификата на Зякона за нотариусите.

стр. 18

ЕРУ 7 Да се уточнят условията за оценяването....1,2 и 3

5. Изисквания към обучаващите....

Да се конкретизират в точки ,съгласно официалният закон за БЖЕ

Цитат: При продължаващо професионално обучение се организира...

Да се конкретизират от до кои ЕРУ и за кои жестови преводачи. Да се впише, че е по избор , според техните компетенции и умения.

Цитат: НКПД2643-3017 Преводач на жестомимичен език

Докога жестомимичен език...??? Или само жестомимичен без жестов - не е ясно?

Обосновка: вече е официален закона за БЖЕ.

С уважение,

Любен Работов, председател на УС на АГУСБ

Илияна Стоилкова, програмен директор на АГУСБ

История

Начало на обществената консултация - 29.01.2021

Приключване на консултацията - 01.03.2021

Справка за получените предложения - 31.01.2023

[Справка за отразяване на предложенията и становищата](#)